

Az 1803-tól folyamatosan működő kolozsvári magyar operatársulat 1948 decemberében lett önálló intézmény, s vette fel az Állami Magyar Opera nevet. A színház és társulata méltó maradt nagy elődeihez. Az 1950-es években Sallay Margit révén az operának Európa-hírű szopránja, az 1960-as évtizedben Bogdan Silviu révén szintén nemzetközi rangú díszlettervezője volt. Olyan vendégművészek dolgoztak itt, mint Harangozó Gyula balettművész, Simándy József tenorista, Eugen Lăzăr (Lázár Jenő) és Zeljko Sztirak karmesterek. A kolozsvári magyar opera teljesítménye Ernst Krause világhírű kritikust is elismerésre készítette. 1969-ben a kolozsvári Állami Magyar Opera társulata mutatta be először színpadon Salvatore Allegra *Az arckép* című operáját – olasz opera világpremierje magyar művészekkel, Itáliában!

Laskay Adrienne – maga is a kolozsvári Állami Magyar Opera egykori művésze, karmester – a múlt-hoz méltó könyvet állított össze. Nemcsak a színház igen alaposan megírt történetét nyújtja, de az előadások recepcióját, kritikáit is lenyűgöző alapossággal ismeri és ismerteti. Különösen megkapó, ahogyan Laskay leírásából kibontakozik a magyar és román opera-, balett- és zeneművészek, sőt a kolozsvári magyar és román operatársulat olykor szövetségi együttműködése. A könyv utolsó hetven oldala

adattár: a bemutatók adatai, az opera alkalmazottainak névsora (a művészek, vezetők mellett a sűgők, ügyelők, sőt asztalosok, kárpitosok, szabók, fűtők és mosónők sem hiányozhatnak), valamint szép színes illusztrációk az előadásokról, a jelmeztervekről és az épületekről sorakoznak egymás után. Nem regény, mégis olvastatja magát a könyv. Érdemes újra és újra belelapozni, végigolvasni egy-egy részletét, s vizsgatérni a magyar kultúra e kivételes jelentőségű, minden tiszteletet megérdemlő fejezetéhez, amelynek – akárcsak a kolozsvári magyar operának mint társulatnak – remélhetőleg hasonlóan nagyszerű jövője is lesz.

CSILLAG ISTVÁN

(Erdélyi Híradó Kiadó, Kolozsvár, 2003,
572 oldal, ármegjelölés nélkül)

SEPSISZÉKI NAGY BALÁZS:

Székelyföld falvai a huszadik század végén III.

Udvarhelyszék

Heroikus vállalkozás harmadik kötetével készült el a szerző: a székelyek lakta, nagyjából Hargita megyét magában foglaló tájegység fal-

vainak enciklopédikus leírásával. Munkájának nagyobbik részén túljutva megállapítható, hogy egymaga intézmények feladatát teljesíti, s személyes elkötelezettsége, munkabírása, kitartása és szépszámú támogatói segítségével páratlan művelődéstörténeti értéket hoz létre.

Köteteinek összetartozását és egységét a hasonló szerkesztés, illetve tárgyalásmód biztosítja; legfőképp az, hogy anyagát általános és speciális részre osztja. Bevezetőként az adott földrajzi terület áttekintő jellemzése olvasható, amely a geográfiai és népességi, nemzetiségi, vallásfelekezeti és közigazgatási adottságok mellett részletes képet ad a lakosság életmódbeli és kulturális körülményeiről is. Ezután az alapos faluleírások következnek, melyek a közigazgatás rendszerét követik, az egyes városok vonzáskörzetébe tartozó települések, községközpontok és a hozzájuk kapcsolt községek összefüggésében. A leírásokkal egyenértékűek a helyszínen készült fotók: többnyire látképek, falurészletek vagy személyekről, általában kenyérkereső foglalkozás közben készült felvételek. Minden kötet térképeket, a leírások során említett fontosabb személyek rövid életrajzi szócikkeit, szó- és fogalommagyarázatokat, irodalomjegyzéket és kétnyelvű helységmutatót tartalmaz mellékletként. A vállalkozás méltó elődeihez, Benkő Józseféhez és Orbán Balázséhoz, noha az egyes kötetek tárgyalás-

módja velük ellentétben nem ki-mondottan történeti, hanem a jelenkor állapotát regisztrálja. A szerző alapvetően hármass olvasóközönséget szólít meg: az egymás mellett élő egykori székely székek lakosait, a romániai, e területeken kívül élő, valamint a Románia határain túl élő magyarságot; nekik kíván aktuális ismeretekkel szolgálni, egymás jobb megismerése érdekében.

Egy átlagos műveltségű, nem erdélyi magyar Udvarhelyszék községei közül ismerheti Zetelaka (turizmus), Székelyderzs (unitárius erődtemplom és falfestmények), Farkaslaka (Tamási Áron szülőfaluja), Kőrispatak (szalmakalap) és Parajd (sóbánya, Áprily Lajos szülőfaluja) nevét, Korondról (feketemázaskerámia) pedig feltétlenül hallott már. Mellettük azonban még száz-húsz kisebb-nagyobb község leírása található meg a kötetben. A földrajzi helyzet ismertetését a faluszerkezet, az elvándorlás és a népességváltozás ismertetése követi. Szó esik az iskolázási és foglalkoztatási viszonyokról, az állatállományról és a mezőgazdasági termelésről, az adott település legjelentősebb épületeiről. Megismerhetők a különféle mesterségek gyakorlóit, a közellátás és az infrastruktúra, az egészségügyi és az egyházi viszonyok. Ha alkalom nyílik rá, a szerző mindig ismerteti a művelődési körülményeket, felsorolva az egyesületeket is. Ugyanígy említ minden még élő vagy a közelmúlt-

ban felújított népszokást, egyaránt tekintettel a tárgyi és szellemi néprajzra. A hagyományok felsorolásán belül kiemelt szerepet kapnak az egyes falvak hősi halottainak emlékművei és az identitás egyéb, tárgyi őrizői. Az utóbbiak nem egy esetben több évtizedes rejtegetés után szimbolizálhatják ismét a nyilvánosság előtt is az egyes közösségeket.

A szócikkszerű összefoglalókat számtalan érdekesség színesíti, mint például az agyagfalvai lakodalom, a kőrispataki szalmakalap-múzeum, a parajdi szeres juhászkodás, az alsósófalvai Illyés-temetés leírása vagy a kénosi regölés szövege. Városi ember számára szinte fel-

foghatatlan – ezért nem árt néha szembesülni vele –, hogy lehet élni úgy is, mint ahogy a Kismedesértől északra lévő Firtosmartonosi Láz nevű tanyavilágában, ahol harmincnolcan (!) laknak, s ahol például közös temető sincsen, minden család a saját birtokán temetkezik... Sepsiszéki Nagy Balázs egy híját bíró kötetei meghatóan és töprengésre késztetően mutatják be a magyarság *valóban keletre élő* részének szülőföldjéhez és hagyományaihoz való ragaszkodását.

BUDA ATTILA

(Nap Kiadó, Budapest, 2003,
480 oldal, 4900 Ft)

Művészet

Né/ma?

Tanulmányok a magyar neoavantgárd köréből

A 2000-es évek kulturális diszkurzusában egyre többen emlegetik a hetvenes–nyolcvanas években csupán a hazai szubkultúrában ható neoavantgárdot. Az ennek hátterében álló akarat azon értelmezést erősíti meg, amely szerint az ezred-

forduló körüli posztmodern trend előzménye elsősorban nem a későmodern szemlélet és poétika volt, hanem a korábban agyonhallgatott neoavantgárd. A korábbi hivatalosság – törzsfelföldési hasonlaltal élve – olyannak látta ezt az irányzatot, mint a neandervölgyi ősembert. Sajátos képződmény, de a ma nem belőle ered. Történeti zsákutca. A mostani interpretációk többsége viszont éppen amellettt tör lándzsát,